

INSTITUTE FOR NATURAL RESOURCES,
ENVIRONMENT AND SOCIETY

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kaivostoiminnan hyväksyntään vaikuttavat tekijät

Rauno Sairinen, ympäristöpolitiikan professori

Itä-Suomen yliopisto

”Kaivostoiminta ja kiviaineshuolto kaavoituksessa ja luvituksessa” seminaari

Pohjois-Savon liitto 15.1.2019

www.uef.fi/lyy

UEF // University of Eastern Finland

rauno.sairinen@uef.fi

YHTEISKUNTATIETEELLIEN KAIVOSTUTKIMUKSEN RYHMÄ

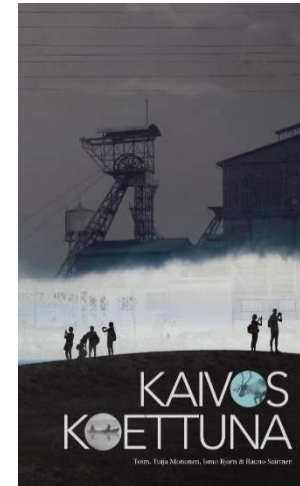
SERM// Research Center for Socially and Environmentally

Responsible Mining (www.uef.fi/web/serm)

Kaivoskirjoja:

- *Kaivos koettuna*. Eds. T. Mononen & I. Björn & R. Sairinen (2018): Lapland Univ. Press. Rovaniemi.
- *Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa* (2016). Eds. T. Mononen & L. Suopajärvi. Lapland Univ. Press. Rovaniemi.

UEF // University of Eastern Finland

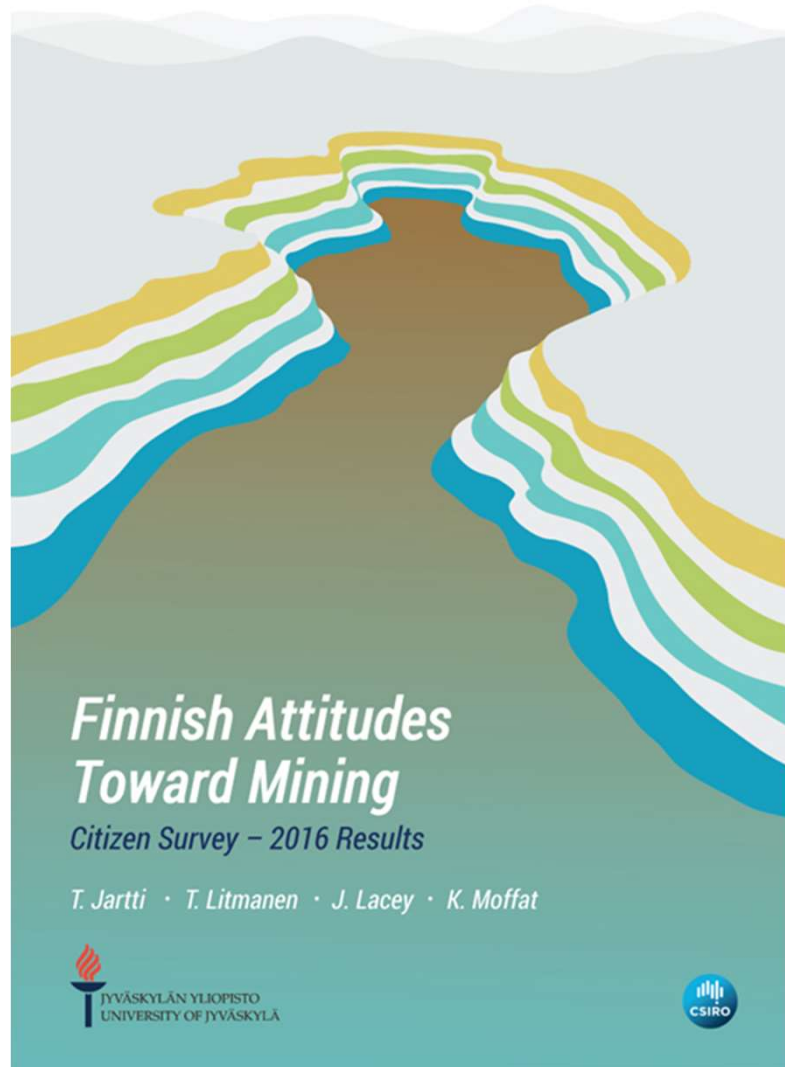

Kaivostoiminnan hyväksyntä & sosiaalinen toimilupa

Sosiaalinen toimilupa (SLO) on paikallista hyväksyntää hahmotteleva ja kaivosyhtiöiden yhteiskuntavastuuta etsivä termi.

SLO on

- metafora
- ei paperi, vaan prosessi ja toimijoiden välinen suhde
- kontekstista riippuvainen
- sitä täytyy säilyttää ja kehittää jatkuvasti
- riittävän epäselvä käsite, jotta se ei tyhjene muutamaaan mitattuun kriteeriin, asennekyselyyn tai käsikirjan mukaan tehtyihin suorituksiin.

Suomalaisten kaivosasenteet

- Julkaistu 26.1.2018
- Ladattavissa osoitteesta:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7299-8>

Mitä kaivostoiminta suomalaisille merkitsee?

	Keskiarvo (keskihajonta, SD)			
	Koko data	Uusimaa (metropoli -alue)	Pohjois- Karjala, Kainuu, Pohjois- Pohjanmaa & Lappi	Muu Manner- Suomi
Väittämä (1 täysin eri mieltä, 4 ei samaa eikä eri mieltä, 7 täysin samaa mieltä)				
Kaivostoiminta on tärkeää Suomelle	4.96 (SD = 1.50)	4.68 (SD = 1.52)	5.14 (SD = 1.47)	4.97 (SD = 1.49)
Kaivostoiminta parantaa merkittävästi elintasoja Suomessa	4.16 (SD = 1.52)	3.87 (SD = 1.38)	4.38 (SD = 1.59)	4.16 (SD = 1.52)
Kaivostoiminta tukee merkittävästi Suomen taloutta	4.10 (SD = 1.52)	3.85 (SD = 1.38)	4.25 (SD = 1.56)	4.13 (SD = 1.55)
Kaivostoiminta ei ole tarpeellista Suomelle	2.94 (SD = 1.60)	3.18 (SD = 1.58)	2.73 (SD = 1.62)	2.95 (SD = 1.58)

- **Kaivostoiminnan tärkeys ja tarpeellisuus tunnustetaan**
- **Kriittisyys voimakkainta Uudellamaalla**

"Kun ajattelette Suomen talouden tulevaisuutta, kuinka tärkeiksi miellätte seuraavat sektorit?" (1 ei lainkaan tärkeä, 4 vaikea sanoa, 7 erittäin tärkeä)		Keskiarvo (keskihajonta, SD)		
	Koko data	Uusimaa (metropoli- alue)	Pohjois- Karjala, Kainuu, Pohjois- Pohjanmaa & Lappi	Muu Manner- Suomi
Arvostusjärjestys tärkeimmästä vähiten tärkeään				
Metsäteollisuus	6.11 (SD = 0.98)	5.87 (SD = 1.04)	6.17 (SD = 0.96)	6.18 (SD = 0.95)
Kone- ja metalliteollisuus (metallituoteteollisuus ja metallien jalostus)	5.79 (SD = 1.01)	5.61 (SD = 1.07)	5.84 (SD = 1.02)	5.84 (SD = 0.97)
Elektroniikka- ja sähköteollisuus	5.72 (SD = 1.07)	5.65 (SD = 1.08)	5.72 (SD = 1.05)	5.74 (SD = 1.09)
Elintarviketeollisuus	5.64 (SD = 1.21)	5.43 (SD = 1.22)	5.79 (SD = 1.15)	5.65 (SD = 1.22)
Energiateollisuus	5.58 (SD = 1.10)	5.42 (SD = 1.18)	5.65 (SD = 1.08)	5.62 (SD = 1.07)
Matkailuala	5.52 (SD = 1.25)	5.44 (SD = 1.19)	5.66 (SD = 1.25)	5.48 (SD = 1.27)
Informaatio- ja viestintäala	5.48 (SD = 1.25)	5.59 (SD = 1.21)	5.39 (SD = 1.31)	5.48 (SD = 1.24)
Kemianteollisuus	5.24 (SD = 1.17)	5.20 (SD = 1.11)	5.19 (SD = 1.19)	5.29 (SD = 1.19)
Kaivostoiminta	4.24 (SD = 1.52)	3.89 (SD = 1.49)	4.52 (SD = 1.55)	4.24 (SD = 1.50)

Kaivostoiminnan haitat

Väittämä (1 täysin eri mieltä , 4 ei samaa eikä eri mieltä, 7 täysin samaa mieltä)	Keskiarvo (keskihajonta, SD)			
	Koko data	Uusimaa (metropoli-alue)	Pohjois-Karjala, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa & Lappi	Muu Manner-Suomi
Kaivostoiminta vaikuttaa kielteisesti vesien laatuun (pohja- ja pintavedet)	5.74 (SD = 1.33)	5.74 (SD = 1.31)	5.78 (SD = 1.42)	5.72 (SD = 1.29)
Kaivostoiminta aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia	5.44 (SD = 1.43)	5.52 (SD = 1.42)	5.51 (SD = 1.48)	5.37 (SD = 1.39)
Kaivostoiminta osaltaan myötävaikuttaa ilmastonmuutokseen	4.56 (SD = 1.57)	4.56 (SD = 1.56)	4.54 (SD = 1.60)	4.58 (SD = 1.56)

(Jartti ym 2018)

– **Merkittävimmit mielletyt haitat kohdistuivat ympäristöön**

UEF // University of Eastern Finland

– **Kielteisin vaikutus vesien laatuun (pohja- & pintavedet)**

Kaivosten hyväksyntään vaikuttavat tekijät

- Vanhat ongelmat ja menestykset: ”emme halua uutta Talvivaaraa”
- Alueen luonne: sopivuus alueen arvoihin ja muihin elinkeinoihin (vrt. Kuusamo ja Raahe)
- Kaivosyhtiöiden oma käyttäytyminen (vastuullisuus, luotettavuus, avoimuus, kommunikaatiokyvyt, suhde paikalliseen hyvinvointiin)
- Kaivostalouden voimakkaat suhdannevaihtelu (menestys vs. huonojen aikojen menetykset ja riskit)
- Paikallisten omat intressit ja arvot, huoli ja pelko riskeista (Nimby)
- Hallinta- ja ohjausprosessin piirteet (YVA, luvat, kaavoitus, osallistuminen, seuranta, vaikutusten hallinta): uskottavuus, luotettavuus, ...

Kaivostoiminnan paikallinen hallinta ja ohjaus

- YVA ja SVA
- Lupakäytännöt
- Maakuntakaavoitus
- Kuntakaavoitus
- Osallistumisen väylät
- Seuranta
- Vaikutusten hallinta (esim. Australian social impact management plans / SIMPS)
- Vapaaehtoiset sopimukset paikallistasolla (Sodankylässä kehitteillä kaivostoimintaa koskeva paikallinen sopimus)
- Paikalliset dialogi- ja yhteistoimintamenettelyt

Kaivoslain ja MRL:n suhde vaatii selvennystä

- 1. Yhtäältä kaavoitus kaivoslain mukaisessa lupapäätöksenteossa (Kaivoslain 47 §:n 4 mom) ei ehdoton edellytys
 - ”Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen suhde muuhun alueiden käyttöön tulee olla selvitetty. Kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen kanssa.”
- 2. Toisaalta kunnilla on kaavamonopoli, mutta MRL säätää millaisia kaavoja kunta saa tehdä.
 - Kuusamon yleiskaavatapauksessa ongelma oli HaO:n mielestä se, että ilman riittäviä kaavoituksellisia (MRL:ään perustuvia) perusteita kaivostoiminta kiellettiin hyvin laajalla alueella.

- kunnalla voi olla tarve kahdentyyppiseen kannanottoon:

”onko meistä yleisesti ottaen hyvä, että kuntaan tulee kaivos” ja erikseen on kysymys siitä, miten hanke maankäytöllisesti on järjestetty.

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksia kaivostoiminnan yhteiskuntasuhteista:

Lainsäädäntö, yva ja kaavoitus

- **Pölönen, I. & Halinen, A.** (2017). *Harmonisointia ilman koherenssia – Kaivoslain toimivuus kaivos- ja ympäristölupamenettelyjen suhteiden näkökulmasta*. Edilex-lakikanava (9.8.2017).
- **Pölönen, I.** (2016) *Kaivokset kaavoissa. Kunnan harkintavalta yleiskaavoituksessa kaivostoiminnan ohjauksen näkökulmasta*. Oikeus 1/2016, p. 70–91.
- **Pölönen, I. & Halinen, A.** (2016) *Kaivos- ja ympäristölupamenettelyjen yhteensovittamistarpeet ja -mahdollisuudet*. Taustaselvitys ympäristöllisten lupamenettelyjen yhden luukun palveluiden toteuttamisvaihtoehdot - hankkeeseen. (20.6.2016)
- **Pölönen, I. & Halinen, A.** (2014). *Turvetuotanto- ja kaivoshankkeiden YVA-selostusten laadunvalvonta (2007–2014) ja puutteiden korjaamismenettelyt* Ympäristöjuridiikka 3/4-2014, p. 10–37.

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksia kaivostoiminnan yhteiskuntasuhteista:

Kaivostapausten analyysi

- **Mononen, T.** (2015). *Jos olisi tavallinen kaivos - Talvivaaran kaivoshankkeen ympäristövaikutukset lähialueen asukkaiden kokemana*. Terra 127(3), 113-124.
- **Tiainen, H.; Sairinen, R. & Mononen, T.** (2014) *Talvivaaran kaivoshankkeen konfliktoituminen*. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja 2014: VII. P. 7-76. Itä-Suomen yliopisto: Joensuu.
- **Mononen, T.** (2012). *Kaivostoiminnan luonnonvara- ja ympäristökysymyksiä maaseudulla. Esimerkkinä Pampalon kultakaivos*. Maaseudun uusi aika 2/2012, 21-36.
- **Sihvonen, J.** (2016): *Kaivostoiminnan laajentaminen alueellisen hallinnan kehyksessä* (in Book: Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa).

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksia kaivostoiminnan yhteiskuntasuhteista:

Kaivostoiminnan sosiaalisten vaikutusten arviointi ja yritysten yhteiskuntavastuu

- **Joyce, S; Sairinen, R. & Vanclay, F.** (2018). *Using social impact assessment to achieve better outcomes for communities and mining companies*. In the book: *Mining and Sustainable Development: Current issues*. Routledge.
- **Suopajarvi, L. & Sairinen, R.** (2016). *Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaivostoiminnassa*. In *Book: Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa*. Lapland University Press.
- **Sairinen, R.; Rytteri, T. & Ziessler-Korppi, S.** (2016). *Kaivostoiminnan yhteiskuntavastuu – kokemuksia maailmalta ja Suomesta*. Teoksessa: *Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa*. Lapland University Press.
- **Sairinen, R.** (2011): *Kaivosteollisuuden yhteiskuntavastuu ja muuttuva suhde paikallisyhteisöön*. *Terra* 123(2011):3, 11-18.

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksia kaivostoiminnan yhteiskuntasuhteista:

Suomalaisten suhtautuminen kaivostoimintaan

(Jyväskylän yliopisto)

- Jartti, T., Litmanen, L., Lacey, J. & Moffat, K. (2017). *Finnish Attitudes toward mining: citizen survey -2016 results*. YFI Publications 4. University of Jyväskylä
- Jartti, T.; Sairinen, R. & Litmanen, T. (2012). *Kaivosteollisuus kansalaisten arvioinnissa: millaisen kaivosalan maakuntien asukkaat haluavat?* Maaseudun uusi aika 2/2012, 48–58.
- Jartti, T.; Rantala, E. & Litmanen, T. (2014). *Sosiaalisen toimiluvan ehdot ja rajat. Uudenmaan, Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Lapin maakuntien asukkaiden näkemykset kaivannaistoiminnan hyväksyttävyydestä*. Jyväskylän yliopisto.